

NOVĚ PROHLÁŠENÉ NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY NA ÚZEMÍ HL. M. PRAHY V ROCE 2024

Podle nařízení vlády č. 372/2023 Sb. ze dne 6. prosince 2023 o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky (nabylo právní moci dne 1. července 2024) byly v Praze prohlášeny dvě nové národní kulturní památky.

Malostranská radnice, čp. 35, Praha 1-Malá Strana, Malostranské náměstí 21, Letenská 27

Obec Menšího Města pražského zakoupila dům při severovýchodním nároží dnešního Malostranského náměstí a Letenské ulice od Jana Tovačovského z Cimburka v roce 1478. Byla to tzv. poustka, pozemek s opuštěným, zřejmě vyhořelým starším stavením, přičemž části jeho konstrukcí byly zahrnuty i do následné novostavby radnice. To bývalo ostatně v minulosti u novostaveb zvykem, při stavbě se ušetřilo a současně nebylo třeba nákladně odklízet staré zdivo. Jednalo se již o třetí radnici v historii Malé Strany. Skládala se ze dvou spojených domů, severní dvoupatrové budovy, předstupující do náměstí, a nižší, přilehlé budovy doplněné malou věžičkou se zvoncem. Ve dvoře byl později vybudován obecní pivovar.

Významnou historickou událostí spjatou s Malostranskou radnicí se stalo jednání o České konfesi v roce 1575. Radnice byla výrazně poškozena rabováním při vpádu pasovských vojsk do Prahy v roce 1611. Po roce 1617 byla sice zahájena velkolepá rozsáhlá přestavba, avšak finanční zdroje byly po zapojení Malé Strany do stavovského odboje postupně omezovány. Navzdory tomu se podařilo vybudovat nové reprezentativní průčelí do náměstí, s atikou nad korunní římsou, než se postup stavby na severní a východní straně zpomalil.

Obr. 1. Praha 1-Malá Strana, čp. 35, Malostranská radnice. Pohled od západu z náměstí (foto NPÚ ÚOP v Praze, dokumentační fondy, asi 60./70. léta 20. století).

Tato pozdně renesančně-manýristická přestavba byla pro dnešní vzhled stavby, respektive jejích průčelních fasád, zásadní. Hlavní průčelí bylo následně, pravděpodobně nejpozději kolem poloviny 17. století, završeno pozoruhodným trojvěžím. Otázkou zůstává, do jaké míry bylo realizované trojvěží již součástí původního manýristického projektu. Autorství přestavby není jednoznačně doloženo ani určeno. Podle jednotlivých hypotéz připadají v úvahu např. Giovanni Maria Filippi (kolem 1565–1630), do roku 1616 hlavní hradní architekt, či další italský stavitel působící v Praze – Giovanni Battista Bussi de Campione (činný 1589–1622) nebo Domenico Bossi (činný 1590–1623, † před 1628).

Dekretem Josefa II. z roku 1784 byla čtyři pražská, dosud správně samostatná města, sloučena do jediného celku a jejich řízení bylo svěřeno nově ustavenému magistrátu královského hlavního

Obr. 2. Praha 1-Malá Strana, čp. 35, Malostranská radnice.
A – pohled od západu z náměstí;
B – prostor krovu sloužící kultuře;
C – raně barokní vstupní portál v podloubí na náměstí (foto A+C: J. Baláček, 2023; B: R. Gája, 2010).

města Prahy se sídlem na Staroměstské radnici. Tímto aktem zanikla samostatná obec Malá Strana a výstavná budova radnice ztratila svou samosprávnou funkci. Budova se stala jedním z mnoha sídel c.k. úřadů. Zejména 2. patro budovy bylo přestavěno pro potřeby administrativního provozu, v přízemí bylo zřízeno sídlo vojenské stráže. V onom roce 1784, při jedné z oprav budovy, byla objevena, zazděná ve sklepeních radnice, rozsáhlá knihovna Václava Vřesovce z Vřesovic (*1532–†1583). Cenná sbírka knih a rukopisů, věnovaná tímto luteránským šlechticem malostranské obci roku 1583, zde byla ukryta někdy po porážce českých stavů na Bílé hoře.

Při stavebním zásahu po poškození střední věže, zřejmě po nějaké živelné katastrofě, byla v 2. polovině 18. století degradována působivá kompozice tří průčelních věží radnice. Vzniklo nouzové zastřešení střední věže v podobě nízkého jehlanu. Postupně však chátraly i zbývající věže. Kolem roku 1826 byly proto z průčelí, včetně štítů, zcela odstraněny. Tehdy zřejmě došlo i k zazdění dosud otevřených arkád.

Budova se opticky zjednodušila a zmenšila. V 19. století se tento napohled již nenápadný rohový dům stal sídlem vlasteneckého spolku Malostranská beseda, jehož název se na dlouhá léta přenesl i na označení samotné budovy. Díky působení spolku a vlivu jeho členů zůstala budova zachována, když jí v roce 1870 dokonce hrozila demolic. Pražský magistrát plánoval zřízení nové školy na Malé Straně a původně měl v úmyslu využít pozemek někdejší radnice. Škola byla nakonec vybudována v zadní části parcely a ustoupily jí tak pouze zadní trakty radnice včetně nádvoří směrem do Josefské ulice (1883). Průčelní budova však zůstala zachována. Název Malostranská beseda se v 90. letech 20. století vepsal do povědomí veřejnosti i díky působení stejnojmenného hudebního klubu. Všestrannou společenskou funkci a využití si budova podržela dodnes.

V letech 2006–2009 prošla zchátralá a neudržovaná stavba celkovou, poměrně razantní rekonstrukcí. Z památkářského hlediska se jednalo o ojedinělý a do značné míry kontroverzní přístup. Jeho součástí byla snaha budovu nejen celkově rehabilitovat, ale i navrátit ji k podobě před přibližně 180 lety, a to včetně obnovy siluety průčelí o třech věžích. Rekonstrukce byla prováděna na základě ikonografických a dalších historických pramenů, v souladu se zjištěnými stavebněhistorickými souvislostmi, s maximálním respektem k historickým konstrukcím i řemeslu. V objektu byla dochována řada historických prvků (klenuté prostory přízemí a suterénu, klenby s výmalbou v 1. patře, malované dřevěné záklopové stropy 2. patra, pozdně renesanční konstrukce krovu, vstupní portál, výzdoba fasád aj.), které se staly součástí nových interiérů.

Malostranská radnice je od roku 1964 zapsanou kulturní památkou pod rejstříkovým číslem Ústředního seznamu kulturních památek (r. č. ÚSKP) 38987/1-531. Národní kulturní památka má přiděleno r. č. ÚSKP 494 (obr. 1, 2).

**Primátorská tramvaj (salonní elektrický motorový vůz č. 200),
Muzeum městské hromadné dopravy, Praha 6-Střešovice, čp. 460, Patočkova 4**

Historická tramvaj patří do souboru vozidel Dopravního podniku hl. m. Prahy vystavených v Muzeu městské hromadné dopravy ve střešovické vozovně. Salonní vůz vyrobily u příležitosti světové výstavy v Paříži v roce 1900 Ringhofferovy závody na Smíchově, elektrické zařízení dodala firma Františka Křižíka (* 1847 – † 1941). Jednalo se o luxusně vybavenou tramvaj, opatřenou již na pařížské výstavě znakem hlavního města Prahy a symbolickým číslem 200. Prvky její vnější podoby a interiér, jež tvořila otočná i pevná čalouněná křesla a stolky z ořechového dřeva, navrhl architekt Jan Kotěra (* 1871 – † 1923). Podle původní dohody mělo město vůz zakoupit, Franz Ringhoffer III. (* 1844 – † 1909) ho však Praze ještě před skončením výstavy daroval. Od roku 1901 sloužila tramvaj za poplatek pro zvláštní jízdy uzavřených společností a později také jezdila na pravidelné sváteční lince mezi Národním divadlem a Královskou oborou. Po roce 1912 ji na vyhlídkové okružní trase vystřídal dva nové salonní vozy a tramvaj číslo 200 od té doby využívalo především politické vedení Prahy u příležitosti slavnostních otevření nových tratí.

Obr. 3. Praha 6-Střešovice, Muzeum MHD, Primátorská tramvaj. **A** – exteriér vozu (foto P. Havlík, 2023); **B** – interiér vozu (© DPP, foto P. Hejna, 2024).

Reprezentace města přestala vůz využívat po únorovém převratu v roce 1948. Na začátku 50. let ho Dopravní podnik hl. m. Prahy nechal předělat na tramvaj pro dopravu dětí z mateřských škol. Původní přepychový interiér tehdy nahradily jednoduché lavice a provizorní záchod s pískem. V roce 1979 vůz získalo muzeum Dopravních podniků, které mu postupně navrátilo vzhled z období první republiky.

Současná podoba vozu odpovídá stavu mezi lety 1922 (úprava podvozku) a 1951, kdy proběhla kompletní výměna interiéru při adaptaci na dopravní prostředek pro mateřské školy. Vnitřní výbava tramvaje, dokončená v roce 2009, je z velké části replika Kotěrova interiéru. Vůz je stále provozuschopný a výjimečně se používá při slavnostních jízdách.

Primátorská tramvaj je od roku 1998 zapsanou movitou kulturní památkou v rámci souboru prostředků městské hromadné dopravy r. č. ÚSKP 54817/31-70190. Národní kulturní památka má přiděleno r. č. ÚSKP 511 (obr. 3).